

Viktor Klingbergs afrikanska reseberättelse 1894

Våren 1894 lämnar Viktor Klingberg (1856-1947) Sverige för att finna sin utkomst som läkare i Sydafrika. Han var kraftigt skuldsatt och såg ingen annan utväg än att emigrera.

På sin resa genom Sydafrika skriver han denna reseberättelse, som troligtvis kan dateras till perioden mellan 10/3 (då Viktor lämnar England) och 20/7 1894 då han befinner sig i Bulawayo (nuvarande Rhodesia). I ett brev till brodern Richard den 19/8 1894 nämner Viktor sin reseberättelse och undrar om brodern fått den. Eftersom brodern var bosatt i England kan det antas att han skickade den vidare till sina föräldrar i Uppsala och att den på så sätt kommit att bevaras.

Viktor kom att bli kvar i Sydafrika i 53 år till sin död 1947 och återvände aldrig till Sverige.

Uppsala 14 november 2015

Svante Janson Julie White

I den händelse det skulle väcka intresse att höra något från denna del af världen, så vill jag meddela några rader härifrån, synnerligast som en stor del af Syd-Africa ännu är helt litet känd och särskilt Matabelelandet torde för de flesta i mitt fädernesland vara så godt som okänt.

Jag afreste från London eller rättare Southampton 10 March med en af Castle-liniens präktiga och i alla afseenden komfortabelt inredda ångare som gå på Syd-Africa, passerade Madeira der ett kortare uppehåll gjordes för intagande af Kål och Proviand. Madeira är som bekant en Portugisisk besittning och en förtjusande ö midt i hafvet, väl känd för sitt milda och herrliga klimat och yppiga växtlighet. Till Cape-Town anlände jag 31 March, der jag stannade några dagar för att sedan med jernväg fortsätta resan genom Cape-Colony, Orange-Free-States och Transvaal, der staden Johannesburg var mitt närmaste mål. Cape-Town har ett särdeles vackert läge vid foten af Table Mountain. Staden, som har omkring 50000 innevånare är välbyggd och dess täcka hvita hus på ömse sidor om hafsbugten göra genast ett gynnsamt och behagligt intryck efter en längre sjöresa. Af stadens sevärdheter vill jag endast omnämna The Houses of Parliament som fullbordades 1886 för en summa af 220,000 £ och är en af de vackraste byggnader i Syd-Africa. Jag vill ej heller glömma att omnämna The Botanical Gardens, som ligger mitt emot Government House. Ehuru jemnförelsevis liten utgör dock den smak med hvilken den blifvit ordnad och variationen af den half-tropiska floran och den magnifika utsigten af Table-Berget densamma till en af Capstadens största sevärdheter. Öfver 8000 varieteter af växter från nästan alla delar af världen äro här samlade. Vid ingången till trädgården är ett större Eucalyptusträd som genast fäster besökarens uppmärksamhet. Det är det första som blifvit planterat i Syd-Afrika. Till Botanical Gardens hör äfven ett större herbarium, hvaraf första början inköptes av Governmentet för ungefär 20 år sedan.

Resan genom Cape-Colonien är temligen enformig. Landet, åtminstone denna del deraf, består till största delen af trädlösa sandslätter, sparsamt bevuxna med gräs och här och der afbrutna af höjder och mindre vattendrag. I Orange-Free-Staterna är landets utseende ungefär enehanda. Hufvudstaden Blomfontein har omkring 6000 innevånare. I Blomfontein skall finnas en väl ordnad samling af fossilier och mineralier och ethnografiska föremål, men tyvärr medgaf ej tiden att taga närmare kännedom derom. Efter passerandet af gränsen till Transvaal antar landets så småningom ett annat utseende, träden blifva mer talrika ehuru bristen på större vattendrag gör landets utseende äfven der temligen enformigt. Staden Johannesburg, numera en af Syd-Afrikas största städer, har en befolkning af omkring 50000 innevånare. Ehuru den i afseende på byggnadssätt och gaturegleringar ej kan täfla med Europas städer, har dock Johannesburg flere palatsliknande hus och storartade butiker och då man betänker att allt detta för fabulösa priser hitförts på oxvagn från Kapstaden 1200 mil (Engelska), så torde kanske någon förundra sig öfver hvilken mäktig drifkraft det kunnat vara som förmått i en öken framkalla dylikt. År 1885 var platsen fullkomlig ödemark, nu en stor stad med spårvägar, theatrar och allt storstadsmessigt. Förundran torde försvinna då jag nämner att Johannesburg vilar på den dyrbaraste grund. Guldtillgången i Witwatersrandt (Johannesburg) är outtömlig och enligt sakkunniges omdöme tillräcklig att förse världens behof af Guld för sekler.

Utförelsen av Guld från Witwatersrandt utgjorde 1887 23,000 ozs, år 1892 hade den stigit till 1 210,000 ozs och stiger oafbrutet. Ehuru det varit min afsigt att quarstanna i Johannesburg blef dock denna min plan ändrad då jag erhöi anbud att såsom läkare medfölja en Engelsk Expedition till det nyligen för civilisation öppnade Matabelelandet. Angående resan och derunder gjorda iakttagelser vill jag endast i korthet anföra det viktigaste.

I Pretoria gjordes endast några timmars uppehåll. Pretoria är sätet för republikens president och styrelse. Staden är välbyggd, gatorna regelbunda och temligen väl stenlagda, men staden kan i storlek och betydelse på långt håll när ej mäta sig med Johannesburg. Färden genom norra delen af Transvaal är rätt intressant. De egendomliga bergformationerna samt en omvexlande och rik flora väcker genast den resandes beundran. Skogarne utgöras nästan uteslutande av Acacie-träd men äfven fikon, vildapel, större kaktusarter etc. växa ganska allmänt. En för denna del af Transvaal egendomlig växt är det s.k. "Kerra Matata" trädet eller "cream of Tartar" så benämndt efter det hvita vinsyresmakande pulver varmed dess frukter äro uppfyllda. Det användes uppblandat med vatten såsom läskedryck och af Boers användes det dels som "baking powder" (bakpulver) dels såsom ett specifikt medel mot Malaria. Träden, som kunna blifva ända till 100 feet i omkrets innehålla vanligen i sina håligheter en ej obetydlig mängd med regnvatten och har varit en god hjälp för de få jägare som förvirrat sig i dessa trakter.

De Geologiska formationerna väcka äfven beundran genom sin rikhaltighet och säregna bildning, mångenstädes liknande ruinerna af ofantliga städer. Jag har från denna del af Transvaal lyckats erhålla några särdeles vackra kristaller och en del andra mineralier, som nog för kännare torde ega intresse. Bergen i norra Transvaal innehålla mångenstädes både koppar, jern och silfver dessutom finnas äfven rikliga lager af stenkol, men föga eller intet är gjordt för att tillvarataga dessa produkter och stora områden äro helt visst ännu ej undersökta. I södra och mellersta delen af Transvaal är den hvita befolkningen temligen allmän, här och der ehuru ingalunda talrikt kan man påträffa Boers och deras farmer, ju mer man nalkas gränsen dess färre blifver deras antal och i den nordligaste delen kan man på flere dagsresor endast påträffa större eller mindre Kaffer-kraaler. Landet är bördigt, men ofantliga områden af den fruktbaraste jord står fullkomligt öde. Hvete, Majs, Tobak, Pumpkins (Pumpor), Potatis växa allmänt i hela Transvaal. I nordligare delen odlas dessutom af Kaffrerne ett slags bönor till färgen svarta men till smak påminnande om våra vanliga s.k. bruna bönor. Jag vill äfven omnämna ett särskilt sädesslag som af Kaffrerne i norra Transvaal odlas det s.k. Caffir-corn. Det användes som föda men också till beredande af det s.k. kaffer-ölet. Vid en af de nordligaste kraalerna blef jag i tillfälle att smaka nämnda ölsort. Det förvaras i kalebasser, är tjockflytande, till färgen chokoladfärgadt samt af en starkt syrlig smak, men kan ej sägas vara så särdeles välsmakande

Pietersburg är den nordligaste staden i Transvaal. Den är rätt vackert belägen, har omkring 1200 innevånare, men erbjuder för öfrigt ej något vidare intresse. I stadens närhet kan man se lemningar af vallar och befästningsverk, påminnelser af Boernes forna strider med infödingarne. Vi passerade här också den s.k. dödsdalen, sorglig i åminnelse emedan der för 30 år sedan 400 Boers män, qvinnor och barn, nedgjordes af kaffrerne. De s.k. Boers i Transvaal äro afkomlingar af de nybyggare, som från Holland i början af 1600-talet utvandrade till Syd-Afrika. De äro mestadels farmers och jägare samt äro kända för att vara skickliga skyttar hvilket Engelsmännen fingo erfara under det senaste kriget. Deras språk det s.k. Dutch är en blandning af Tyska och Svenska. Sådana ord som Berg, Dal samt orter sådan som Jacobsdal, Kronstad etc är ju rent svenska namn. Hufvudspråket i Transvaal äfvensom i Cape-Colony är dock Engelska och de fleste af Boerne i Transvaal kunna äfven mer eller

mindre begagna sig af detsamma, äfvensom kan man i närheten af de större platserna påträffa kaffrer som kunna tala Engelska temligen väl. Då vi kommit några dagsresor norr om Pietersburg erhöilo vi genom från Buluwayo återvändande drivers underrättelse att ett kafferuppror utbrutit vid nordligaste gränsen och att kaffrer i tusental voro i antågande från de omkringliggande bergen. Ehuru väl utrustade med skjutvapen och ammunition skulle det dock ha varit dåraktigt att inleda sig i strid med en så öfverväldigande majoritet i den händelse ryktet visade sig vara sannt. Vi beslöto dock att framskrida men utställde talrika nattposter. Några vidare oroligheter hördes dock ej af utan ankommo vi oantastade till Crocodile-River, som utgör gränsen mellan Transvaal och det norr derom liggande Mashonalandet och Khamas Kingdom. Vi ha sedermera fått underrättelse om att uppror verkliggen eger rum från några af de nordligaste kraalerne, i det de vägrat betala skatt till regeringen och att en utkommendering af militär f.n. pågår både från Pretoria och Johannesburg.

Af vilda djur finnas i norra Transvaal både lejon och leoparder temligen ymnigt. Giraffer och Antiloper af flere slag finnas äfven. Vid Crocodile-River lyckades jag få skjuta en s.k. Koodoo, en större Antilopart, som allmänt förkommer både i Transvaal och Mashonalandet. Den har hornen långa och spiralförmiga samt ett mycket vackert tecknad skinn. Af fåglar finnas i Transvaal strutsen, ehuru mycket sparsamt. Jag såg ej några vilda exemplar, men väl tama funnos flerestädes vid Boernes farmer. Guinea-Fowels (Perlhöns), Fasaner, Rapphöns finnas utomordentligt talrikt i hela norra Transvaal och kunna med lätthet skjutas vid vattendragen dit de i stora skaror begifva sig vid solnedgången.

Crocodile-River eller Limpopo-River är en af Afrikas största floder. I samma mån man nalkas densamma antager växtligheten en mera tropisk karakter. Träden blifva större och lummigare och äfven Palmer börja visa sig, af hvilka särskildt Solfjäderspalmen ymnigt växer på båda sidor om Crocodile-River. Krokodilflodens stränder förete en imponerande anblick. De höga lummiga träden, från hvilka slingväxter nedhänga, de brokigt tecknade fåglarne i dess grenar och flodens majestätiska framskridande utgör en tafla af oförgätligt minne.

Öfvergången af Crocodile-River är för vägfarande i dessa trakter synnerligen besvärlig. Öfvergången kan endast försiggå under den s.k. torra årstiden d.v.s. från mars-oktober. Under regntiden antar den väldiga dimensioner och är då omöjlig att passera. Floden är på det vanliga öfvergångsstället ej så särdeles djup, men den djupa sanden gör framforslandet af tunga Baggage-vagnar särdeles besvärligt och för de större vagnarne måste ända till 60 à 70 oxar användas. Vid Crocodile-River stannade vi i 5 dagar, hvarunder jag blef i tillfälle att göra en del utflykter i det omkringliggande landet samt samla en del växter. Vid min afresa från Europa erhöil jag i Berlin att för ett Tyskt universitets räkning söka åstadkomma en insamling af växter och lafvar från Södra Afrika. Jag har äfven så ofta tid och tillfälle dertill gifvits sökt att fullgöra detta uppdrag, men de i allmänhet korta rasterna samt mina öfriga göromål hafva tyvärr hindrat mig att fullständigt kunna egna mig åt Botaniska excursioner. En del har jag dock insamlat både från Transvaal och Mashonalanden och efter hitkomsten har jag äfven gjort en del insamlingar. Härutöfver har jag erhållit en oväntad och välkommen hjälp af en härvarande missionär med hvars tillhjälp jag erhållit en del växter från trakterna af Zambesi-floden. De äro desto mer dyrbara, som de delvis hopsamlats på områden som ännu ej beträddts af hvita män.

Med passerandet af Crocodile-River hade vi lemnat Transvaal och sagt detsamma farväl och befunno oss i Mashonalandet som jämte Bechuana-landet och en flik af Khamas country utgör begränsningen

af Transvaal i Norr. Färden genom Mashonalandet är af stort intresse. Resan genom Transvaal var ofta besvärlig till följd af brist på vatten och ofta måste vi hålla till godo med vatten kokadt och från de eländigaste pölar. Mashonalandet är genomflutit af ett stort antal större och mindre floder. Fisk förkommer ymnigt i floderna och kunna med lätthet fångas. Tvenne arter liknande våra rudor och karpas förekomma äfvensom en fiskart af lakens utseende. Krabbor af sjökrabbans storlek och utseende förekommo äfven ymnigt. De kunde ätas, men voro föga välsmakande. Mångenstädes i flodbäddarne fann jag fiskar nedborrade i gyttjan, der de afvakta regnperioden för att befrias från sitt fängelse. Vid en af floderna lyckades vi fånga en större landtsköldpadda. De ha skölden brun med gula streck och ränder. De ätas med begärlighet af infödingarne och äro rätt välsmakande. I Mashonalandet påträffade jag rätt talrikt en större landtsnäcka till form och utseende påminnande om våra Limnea-arter i Sverige ehuru af betydligt större dimensioner. Äfven flere större Helix-arter förekommo. Floran är i Mashonalandet synnerligen rik och jag har från denna del af Syd-Afrika en temligen stor samling af både växter och lafvar.

Lejon och leoparder äro här synnerligen talrika och under natten måste vi göra upp stora eldar för att hålla dem på afstånd. Ofta kunde vi höra deras rytande på afstånd blandadt med tjetet från schakaler. I närheten af Tuli hände det oss att vi förlorade en af våra oxar genom en dylik nattlig lejon-visit. Förlusten var dock icke så kännbar. Lejonet blef följande natt skjutet utaf en af drifvarne. Det befanns vara en ung hane men med temligen stor man.

Mashonalandet har icke något godt rykte i samladt hänseende. De lägst liggande delarne af landet äro mycket ohelsosamma och att sova på blotta marken är mycket farligt, åtminstone för personer, som ej äro utrustade med en särdeles stark constitution. Några fall af Malaria inträffade också här och kommo till min behandling, men alla aflöpte utan vidare menliga följder. Jag blef här genom en af infödingarne uppmärksamgjord på en planta, hvaraf decocten af dem användes som preservativ mot Malaria. Plantan, som förkommer temligen allmänt i Mashonalandet, liknar till utseende och växtsätt vår vanliga ljung, ehuru blomman mer påminner om en till Familjen Synantherea hörande växt. Bladet hafva en skarp bitter smak, mycket liknande den af det vanliga Chinasaltet. Jag har några af dessa växter förvarade i mitt herbarium.

I närheten af Crocodile-River inträffade en obehaglig händelse och som väckte ett pinsamt intryck, nemligen ett mordförsök af en kaffrer mot en af drifvarne en Dutchman. Händelsen aflopp dock utan vidare menliga följder och mannen är nu utom all fara. Kaffrern lyckades undkomma i mörkret, ehuru flere kulor afskötos efter honom.

Innan jag lemna Mashonalandet vill jag nämna några ord om den s.k. Horse-sickness egendomlig för detta land och genom hvilken vi förlorade nästan alla våra hästar. Horse-sickness yttrar sig genom hastigt påkommande kramp-anfall. Djuren falla helt hastigt omkull, några spasmodiska ryckningar och allt är slut. Sjukdomen tycks vara af Epidemisk natur. Den angriper ej mulåsnor och ej heller donkeys (åsnor). Sjukdomen upphör så fort gränsen till Matabelelandet är uppnådd. Svårigheten att föra hästar genom Mashonalandet har gjort att priset på hästar i Matabelelandet är synnerligen högt och en god häst betingar här 60 à 70 £.

Genom uppnåendet af Fort Tuli hade vi lemnat Mashonalandet och voro nu inne i Matabelelandet. Om Matabelelandet och särskildt hufvudorten Buluwayo vill jag nu nämna några ord. Det norr och vester om Mashonalandet liggande Matabelelandet begränsas i norr af Zambesi-floden, i vester af Nguamilandet och Khamas country. De i denna del af Afrika under Engelsk protectorat och under

Engelska lagar lydande områden stå närmast under styrelse af det s.k. Chartered Company. Chartered Companys territorium omfattar en area af ej mindre än 750,000 square miles samt dessutom omkring 10,000 squaremiles i Brittiska Bechuanaland. Nämnde Company har Engelska regeringens medgifvande att på sitt område tillgodogöra sig Mineralfyndigheter m.m.

Den södra delen af Matabelelandet är allmänt kuperad af större och mindre trädbevuxna höjder eller kullar, ju mer man nalkas i norr dess mer antar landet ett jemnare utseende. Landet är genomflutet af talrika floder, af hvilka de flesta utmyrna i Zambesi-floden. Landet ligger temligen högt (5 à 6000 feet) öfver hafvet, har ett mildt och jemnt klimat samt är utomordentligt fruktbart. Infödingarne, Matabelerne, äro kraftfulla och välbyggda samt förete vida mer intelligens än deras grannar kaffrerna. Om deras beklädnad är ej mycket att säga: en hudflik kring höften framtill och baktill, det är allt. Deras krigsrustning är deremot litet mera högtidlig och består af ett bälte strutsfjedrar kring midjan, en hjälm af klippta fjädrar samt en aflång sköld af oxhud jemte spjut. Jag har lyckats erhålla några af dessa krigsrustningar jemte en del dylika från stammar vid öfre Zambesi. Dessa har jag beslutit öfversända till Berlin.

De sädeslag, som af infödingarne odlas äro hufvudsakligen Majs och Caffir-corn, dessutom odlas Potatis, Bönor, Pumpkins (Pumpor) och Tobak. Af boskap hafva de: oxar, svin, höns, getter samt en sort af får, af hvilka den fettfyllda svansen anses som en läckerhet.

Från infödingarne vill jag nu nämna några ord om landets utveckling och den hit pågående oerhörda emigrationen. Betraktar man Syd-Afrikas utveckling under de senaste decennierna, så måste man förvånas öfver den hastighet, hvarmed en del samhällen uppspiradt. Orter sådana som Kimberley, Johannesburg hafva på några få år uppväxt till stora städer. Mäktiga faktorer hafva dertill bidragit; å det förra stället upptäckten af Diamanter, å det senare de rikliga guldlagen. Den 3^{dje} i ordningen i utvecklingsserien synes nu Buluwayo komma att intaga. Flere äro de faktorer som bidraga dertill. Det helsosamma klimatet, landet utomordentliga fruktbarhet, men framförallt rikliga guldfyndigheter hafva hitlockat människoskaror från snart sagdt hela världen och hvilka icke skyende en lång och besvärlig resa här söka utkomst och arbete. Knappast Johannesburg har att uppvisa en sådan tillströmning som här under de senaste efter kriget förflutna månader egt rum. Största delen af den tillströmmande befolkningen kommer öfver Johannesburg och Transvaal men äfven från Mafeking, Tati, Fort Salisbury, Victoria anlända imigranter. För några veckor sedan funnos här endast tält och hyddor, nu finnas en massa större och mindre stenhus, hôtels butiker etc. Buluwayo ligger vid en liten flod eller bäck. Den närmaste omgifningen är åt norr temligen flack och sparsamt bevuxen med träd, åt söder och vid floden deremot mera tilltalande.

En mil (Engelsk) från Buluwayo ligger det s.k. Old Township, f.d. Konung Lobengulas residens. Här fins ett hospital eller lazarett, naturligtvis mycket primitivt och endast bestående af några hyddor. Genom dervarande läkarens Dr Levys tillmötesgående blef jag i tillfälle taga en öfversigt deraf. Största antalet patienter utgjordes af negrer, sårade i kriget och bland hvilka märktes några af Lobengulas lifvakt. Några negrer från Zambesi äfvensom en del hvita funnos der äfven. Negrerne sätta ej mycket värde på läkarebehandling utan måste tyvärr mer behandlas som djur än människor. Matabelernes språk liknar något kaffrernas men är något klarare och mera välljudande än de senares hvilket till stor del består af oartikulerade strupljud. Ordet hemta t.ex. heter på Matabelespråket "Tatta", här heter "lappa" och vatten heter "mansi". På Zambesi-språket heter vatten "metsi". Zambesinegrerne, af

hvilka jag har 2^{ne} i min tjenst, anses mera tillgifna och tjenstaktiga än Matabelerna. De äro derfor såsom boys mer eftersökta.

Jag vill äfven nämna några ord om Postbefordran i dessa trakter. Till Postvagnarnes befordrande användes söder om Crocodile-River nästan uteslutande mulåsnor eller donkeys (åsnor) och 5 à 6 par för hvarje vagn. I Mashona och Matabelelandet användes oxar 3 à 4 par för hvarje vagn med en negerboy som har att springa före i täten. Oxarne drivas genom oupphörliga piskslängar att springa och ombytas för ungefär hvarje svensk mil.

Angående prisen på en del varor och förnödenheter så äro de till följd af den besvärliga frakten fabulöst dyra. Ett litet hus af tegel på 2 à 3 rum kostar här omkring 500 £. En simpel fällstol betalas med 2 £, ett tjog ägg här kostar 1 £ etc. Kött är deremot mycket billigt och betingar f.n. omkr. 3 pence à Pound och oxar hafva sålts här för 10 shilling.

Äro lefnadsomkostnader och förnödenheter dyra, så svara lönerna fullt ut deremot. En murare erhåller här i dagspenning 1 £ 10 sh. (omk. 28 kr svenskt mynt) äfven timmermän och handverkare ha ansenliga dagspenningar.

Jag vill icke afsluta min berättelse från Africa utan att meddela några underrättelser om förhållandet för läkare här i Syd-Afrika, i den händelse några af mina i Sverige varande yngre colleger skulle komma att utse Syd-Afrika som fält för sin verksamhet. Cape-Colony är temligen väl besatt med läkare och utgöras desse mestadels af från Edinburgh utexaminerade läkare. Engelsmännen skilja mellan Edinburg-degree och London-degree, af hvilka den senare tar något längre tid. Många af de så väl i Colonien som Transvaal praktiserande läkarne äro dock endast "surgeons" (d.v.s. närmast motsvarande våra s.k. fältskärer). I Orange-Free-States, Transvaal och särskildt Johannesburg praktisera äfven Tyska och Amerikanska läkare. Dessutom finnas i Johannesburg en Svensk och en Norsk läkare. I Colonien äga Amerikanska läkare ej rätt att praktisera. I Transvaal äro läkarne beskattade med en årlig afgift af 10 £ för Licence. I Cape-Colony och öfriga Engelska besittningar i Syd-Africa kostar License 5 £ i ett för allt. Det vanliga arvodet för läkare är i Kapstaden 7 sh., i Orange-Free-States och Transvaal (Johannesburg) 10 sh. – 1 £, i Mashonalandet och Matabelelandet 1-2 £ eller mera. Från öfriga delar af Syd-Afrika sakar jag underrättelser, men förmodar de äro ungefär enehanda.

Det är f.n. 2^{ne} platser i Syd-Afrika som jag särskildt skulle vilja rekommendera företagssamme Svenske läkare. Den ena är Lorenzo-Marquez vid Delagoa-Bay. Den andra är Durban. Lorenzo-Marquez ligger på Portugisiskt område. Durban ligger i Natal. Båda komma genom nu pågående jernvägsbyggnader att bli stora och viktiga hamnstäder och de varor, som nu gå genom Kapstaden, komma att passera dessa hamnar. Till hvilken utsträckning trafiken på Transvaal f.n. intager bedömes bäst deraf att af alla varor, som sjöledes anlända till Kapstaden, gå 9/10 till Johannesburg. Lorenzo-Marquez är visserligen känt för att vara en synnerligen ohelsosam plats, men det brukar i allmänhet ej afskräcka läkare. I händelse någon företagsam Svensk med ett litet kapital slog sig ... på någon af dessa platser är ... säker om att han der skulle vinna ... utkomst. Någon större svår... i afseende på språket bör ej ... finnas då en Svensk ... temligen hemmastadd ... dessutom ej alldeles ... Engelska.

Jag vill ... berättelse från Afrika ... nästa gång kunna ... underrättelser från Za...¹

---

¹ Den sista sidan av reseberättelsen är avriven och därför är texten fragmentarisk.

